

23. maj 2025

IMVS

Sagsnr. 05-0801-2036

Task Force for Forebyggelse af Tvang i Psykiatrien og monitorering af tvang

Indhold

Formål	2
Partnerskab om mål for mindre tvang i psykiatrien	2
Task Force for forebyggelse af tvang i psykiatrien	3
Monitorering af tvang i psykiatrien og årsrapport	4
Erfaringer fra tidligere partnerskab	5

Formål

Dette notat beskriver partnerskabet mellem Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Danske Regioner og KL om mål for mindre tvang i psykiatrien, som blev indgået i 2024. Som følge af det nye partnerskab er Task Force for Forebyggelse af Tvang i Psykiatrien blevet styrket, der er udviklet en ny monitoreringsmodel, der skal følge området samt udviklet en ny årsrapport, som skal give en status på arbejdet med at forebygge og nedbringe tvang i Task Force. Notatets formål er at beskrive baggrunden for arbejdet i regi af Task Force for Forebyggelse af Tvang i Psykiatrien. Hermed kan årsrapporten fokusere på udelukkende at beskrive udviklingen i tvangsanvendelsen samt indsatser i regi af Task Force det pågældende år.

Partnerskab om mål for mindre tvang i psykiatrien

I 2024 indgik Indenrigs- og Sundhedsministeriet en ny partnerskabsaftale med Danske Regioner og KL om mål for mindre brug af tvang i psykiatrien frem mod 2030. Aftalen konkretiserer den del af Aftale om en bedre psykiatri fra november 2023, der omhandler en ny målsætning for nedbringelse af anvendelsen af tvang. Målsætningen for partnerskabsaftalen er at reducere antallet af episoder med bæltefiksering, fastholdelse og akut beroligende medicin med tvang pr. 100.000 borgere med 30 % inden 2030 (se boks 1):

Boks 1

Målsætning om mindre tvang i psykiatrien frem mod 2030

Antallet af episoder med bæltefiksering, fastholdelse og akut beroligende medicin med tvang pr. 100.000 borgere reduceres med 30 pct.

Udgangspunktet for reduktionen er en fælles national baseline som et gennemsnit af data fra årene 2021-2023.

- Antallet af unikke personer berørt af bæltefikseringer, fastholdelser og akut beroligende medicin følges i regi af den løbende monitorering.
- Den løbende monitorering suppleres med en indikator for antallet af episoder i forhold til antallet af indlagte patienter i psykiatrien.

*Den konkrete operationalisering af indikatoren foretages af en teknikergruppe.

I partnerskabet er det besluttet at have et særligt fokus på anvendelse af tvang over for børn og unge. Partnerskabet skal bygge videre på erfaringer fra det tidligere partnerskab fra 2014-2020. Erfaringer fra partnerskabet er beskrevet i afsnittet ”Erfaringer fra tidligere partnerskab”.

I den nye partnerskabsaftale fra 2024 fremgår det yderligere, at Task Force skal fortsætte i en styrket og mere aktiv rolle i partnerskabsperioden for at imødekomme rigsrevisionens kritik. Rigsrevisionens kritik omfattede særligt, at styringen af indsatsen til at nedbringe tvang havde været utilfredsstillende. Herudover fremgår det af partnerskabet, at den eksisterende monito-

reringsmodel skal tilpasses, så den understøtter den nye målsætning om nedbringelse af tvang. Sundhedsdatastyrelsen vil én gang årligt udgive data i den nye tvangsmonitorering, hvor Sundhedsstyrelsen samtidig vil udgive en årsrapport for Task Force for Forebyggelse af Tvang i Psykiatrien.

Task Force for forebyggelse af tvang i psykiatrien

Task Force for Forebyggelse af Tvang i Psykiatrien har med afsæt i partnerskabsaftalen fra 2024 fået et nye kommissorium, der trådte i kraft i september 2024¹. Det nye kommissorium skal styrke Task Force i arbejdet med at forebygge tvang i Psykiatrien.

Task Force består af ledelsesrepræsentanter fra:

- Regionerne
- Danske Regioner
- Kommunernes Landsforening
- Kommuner
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet
- Social-, Bolig- og Ældreministeriet
- Social- og Boligstyrelsen
- Indenrigs- og Sundhedsministeriets departement
- Sundhedsdatastyrelsen
- Styrelsen for Patientsikkerhed
- Rigspolitiet
- Sundhedsstyrelsen (forperson)

Task Force skal årligt afholde to møder og én til to årlige workshop eller mindre konferencer. Disse arrangementer vil give mulighed for at udvide deltagerkredsen og har til formål at fremme videndeling, læring og udbredelse af god praksis. Task Force er særligt styrket ved, at kommunale repræsentanter nu også indgår i arbejdet, ligesom Rigspolitiet har fået en plads i Task Force.

Task Force for Forebyggelse af Tvang i Psykiatrien har følgende opgaver:

1. At monitorere og drøfte udviklingen i anvendelsen af tvang i psykiatrien. Herunder have fokus på betydelige forskelle i anvendelsen af tvang på tværs af regioner og analysere årsagerne hertil. Samt vurdere behov for at udvide monitorering.
2. At identificere behov for indsatser på tværs af regioner og sektorer, der kan medvirke til at nedbringe anvendelsen af de mest indgribende tvangsformer, herunder tvangsind-

¹ Sundhedsstyrelsen (2025), *Kommissorium for Task Force for Forebyggelse af Tvang i Psykiatrien*: <https://www.sst.dk/-/media/Fagperson/Psykiske-lidelser/Kommissorium-Task-Force-for-Forebyggelse-af-Tvang-i-Psykiatrien.ashx>

læggelser. Samt pege på indsatser, der med fordel kan iværksættes regionalt og kommunalt.

3. At sikre fokus på både at forebygge og nedbringe tvang for den brede gruppe af patienter, der udsættes for tvang og for de få patienter, der udsættes for meget tvang.
4. At understøtte systematisk videndeling, læring og udbredelse af god praksis gennem 1-2 årlige eksterne aktiviteter med fokus på indsatser og aktører, som lykkes i at nedbringe og forebygge tvang.

Task Force har derudover også et særligt fokus på børn og unge, på forløbet forud for en indlæggelse, herunder indsatser i socialpsykiatrien, der kan medvirke til at forebygge, at borgere bliver indlagt med tvang i psykiatrien. Dertil er der et fokus på prioritering af forhåndstilkendigelser og eftersamtaler samt andre patientinddragende, tværfaglige og deeskalerende aktiviteter og tilgange i arbejdet med at forebygge brugen af tvang.

Monitorering af tvang i psykiatrien og årsrapport

Monitorering af tvang i psykiatrien

Sundhedsdatastyrelsen har i samarbejde med regionerne, Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Sundhedsstyrelsen udarbejdet en monitoreringsmodel, som skal følge anvendelsen af tvang i psykiatrien og samtidig understøtte den politiske målsætning frem mod 2030.

Indhold i monitoreringsmodellen

Monitoreringsmodellen anvender data fra Register over Tvang i Psykiatrien (TIP), Landspatientregisteret (LPR) og Det Centrale Personregister (CPR)². Monitoreringsmodellen indeholder udvalgte indikatorer for tvangstyperne bæltefiksering, fastholdelse og akut beroligende medicin med tvang opgjort samlet og hver for sig. Der er udregnet en baseline for samtlige indikatorer baseret på et gennemsnit af årene 2021-2023. Monitoreringen offentliggøres årligt med år 2024 som første opfølgingsår.

For hver indikator opgøres antal tvangsepisoder og antal personer, der udsættes for mindst én tvangsepisode, opgjort per 100.000 borgere, i absolutte antal samt andelen af personer udsat for tvang per indlagte i psykiatrien. For opgørelserne af bæltefiksering, fastholdelse og/eller akut beroligende medicin samlet indgår også en indikator for antal episoder med tvang per indlagte patient i psykiatrien. For bæltefikseringer og fastholdelser opgøres en median- og gennemsnitstid. Alle indikatorer inddeles i niveauerne aldersgruppe fordelt på børn/unge under 18 år, voksne på 18 år eller derover og et samlet antal samt geografi fordelt på nationale og regionale tal.

Monitoreringsmodellen er suppleret med en yderligere opgørelse af bæltefikseringer, hvor antallet af bæltefikseringer fordeles på, om bæltefikseringerne er foretaget i forbindelse med tvangsbehandling (accessorisk tvang) eller ej.

² Data fra Sikringen medtages ikke i opgørelserne.

Yderligere information om monitoreringsmodellen er tilgængelig hos Sundhedsdatastyrelsen³.

Offentliggørelse af data

Opgørelse og bearbejdning af data varetages af Sundhedsdatastyrelsen. Data offentliggøres én gang årligt i 2. kvartal. Ved offentliggørelse af data udgiver Sundhedsstyrelsen samtidig en årsrapport for Task Force for Forebyggelse af Tvang i Psykiatrien.

Årsrapport for Task Force for Forebyggelse af Tvang i Psykiatrien

Sundhedsstyrelsen vil som led i det nye partnerskab og den nye Task Force for Forebyggelse af Tvang i Psykiatrien udgive en årsrapport, som har til formål at følge arbejdet i Task Force. Rapporten vil gøre status på den nationale målsætning for nedbringelse af tvang og opsummere aktiviteter og læring i regi af Task Force i det foregående år. Årsrapporten dækker over et helt kalenderår og bliver udgivet i 2. kvartal af forud for sommermødet i Task Force og samtidig med, at Sundhedsdatastyrelsen offentliggør data fra monitoreringsmodellen. Udvalgte indikatorer fra monitoreringsmodellen vil blive fremstillet i årsrapporten, og herunder vil indikatorer knyttet til den nationale målsætning altid fremgå. Årsrapporten erstatter Sundhedsstyrelsens halvårslige monitoreringsrapporter.

Erfaringer fra tidligere partnerskab

I partnerskabsaftalen fra 2024 fremgår det, at partnerskabet skal bygge videre på erfaringer fra det tidligere partnerskab fra 2014-2020. Her var målsætningen, at brugen af bæltefikseringer skulle halveres, samtidig med at den samlede brug af tvang skulle nedbringes. Da partnerskabet udløb i 2020, blev det konstateret, at selvom brugen af bæltefikseringer blev væsentligt nedbragt i partnerskabsperioden, var den samlede brug af tvang i psykiatrien steget, og det lykkedes ikke at nå målet. Perioden viste, at arbejdet med at forebygge og nedbringe tvang er komplekst og kræver mange samtidige indsatser⁴.

I tilknytning til det tidligere partnerskab udviklede Sundhedsdatastyrelsen i samarbejde med regionerne og Sundhedsstyrelsen en national model til monitorering af anvendelsen af tvang, som havde til formål at understøtte den politiske aftale. Monitoreringen blev varetaget af Sundhedsdatastyrelsen og data blev offentliggjort halvårligt samtidig med, at Sundhedsstyrelsen udgav en monitoreringsrapport, som havde til formål at vise data og foretage en faglig vurdering af udviklingen i anvendelsen af tvang. Udviklingen i forebyggelse og nedbringelse af tvang blev ligeledes drøftet i Task Force for Psykiatriområdet, som blev nedsat i forbindelse med partnerskabsaftalen. Task Forcen havde til formål at følge og fremme udviklingen på psykiatriområdet særligt med henblik på nedbringelse og forebyggelse af tvang gennem

³ Sundhedsdatastyrelsen, *Monitorering af tvang i psykiatrien (2024-)*, https://www.esundhed.dk/Emner/Patienter-og-sygehuse/Monitorering_af_tvang_i_psykiatrien

⁴ Sundhedsstyrelsen (2023): *Bilagsdokument til Fagligt oplæg til nye nationale målsætninger for nedbringelse af tvang og ny monitorering af området*: <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2023/Psykiatri/Bilagsdokumenter-vedr-fagligt-oplg-til-nye-nationale-mlstninger-for-nedbringelse-af-tvang-og-ny-moni.ashx>

forskellige initiativer, bidrage til spredning af viden på tværs af regionerne samt videreudvikling og kvalitetssikring af data på psykiatriområdet.

I den mellemliggende periode fra 2020 til 2024 – mellem de to partnerskabsaftaler – blev monitoreringsmodellen videreført, samtidig med at Sundhedsstyrelsen fortsat udgav halvårslige monitoreringsrapporter, og Task Force for Psykiatriområdet fulgte op på udviklingen. Der blev i denne periode samlet op på erfaringer i det tidligere partnerskab, og der blev arbejdet hen imod et nyt partnerskab.

Efter partnerskabsaftalens udløb udgav Rigsrevisionen i 2020 en beretning om indsatsen for at nedbringe tvang i psykiatrien⁵. Rigsrevisionen rettede i beretningen kritik af, at der havde været en utilfredsstillende styring af indsatsen til at nedbringe tvang, at de fastsatte mål ikke var nået, og at Task Force ikke i tilstrækkelig grad havde indsamlet og formidlet viden om god praksis til brug for regionernes forebyggende arbejde med at reducere tvang. Der blev på baggrund af beretningen blandt andet peget på et fremadrettet behov for et bredere fokus på alle former for tvang i psykiatrien, herunder særligt de mest indgribende tvangsformer, samt at Task Forcens rolle i forhold til at indsamle og sprede viden om initiativer til forebyggelse og nedbringelse af tvang styrkes.

På baggrund af Sundhedsstyrelsens faglige oplæg til en 10-årsplan samt den politiske *Aftale om en 10-årsplan for psykiatrien og mental sundhed*⁶ fra september 2022 udarbejdede Sundhedsstyrelsen i 2023 et fagligt oplæg til forhandlingerne om en ny partnerskabsaftale med rådgivning fra en bredt sammensat følgegruppe og en teknikergruppe⁷.

⁵ Folketinget rigsrevision (2020): *Beretning om indsatsen for at nedbringe brug af tvang i psykiatrien*: <https://www.rigsrevisionen.dk/revisionssager-arkiv/2021/feb/beretning-om-indsatsen-for-at-nedbringe-brug-af-tvang-i-psykiatrien->

⁶ Sundhedsministeriet (2022): *Aftale om en 10-årsplan for psykiatrien og mental sundhed*: <https://www.ism.dk/nyheder/2022/september/bred-aftale-om-en-10-aarsplan-for-psykiatrien-og-mental-sundhed>

⁷ Sundhedsstyrelsen (2023): *Fagligt oplæg til nye nationale målsætninger for nedbringelse af tvang og ny monitorering af området*: <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2023/Psykiatri/Fagligt-oplaeg-til-nye-nationale-maalsætninger-for-nedbringelse-af-tvang-og-ny-monitorering.ashx> og tilhørende bilagsdokumenter <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2023/Psykiatri/Bilagsdokumenter-vedr-fagligt-oplaeg-til-nye-nationale-maalsætninger-for-nedbringelse-af-tvang-og-ny-moni.ashx>